

JOAN MERCADER i RIBA

Igualada, 24 de gener de 1954

Dr. Jaume Vicens Vives

Barcelona

Distingit amic:

Corresponc a la seva lletra del 19 del corrent, fi de donar-li, sobre tot, el meu parer relativament a la modificació dels signes de l'índice.

Encara que, com V. ja sap, jo em resistia a que es fes una modificació substancial, més aviat per raons de prestigi; no obstant, i tenint en compte que en el 2on. número ja s'insinua la possibilitat d'una correcció, accepto en principi que es faci, si és que això ha de contribuir a calmar els ànims encrespats dels nostres adversaris.

Llavors m'ha semblat encertada la supressió de la majoria (o de tots) els signes negatius, alguns dels quals eren realment provocadors (com els de Tendències, Innecessari, Superficial), o senzillament anodins (Informatiu, Dades). La idea de recollir la qualificació en el text em sembla bé, per tal com hi hauran moltes maneres de pal·liar-la o de presentar-la de manera que desaparegui la manxiula verinosa del signe advers. No hem de molestar la gent, sense necessitat; ni tampoc, crear-los aquesta psicosi de temor al signe negatiu que els tenia frenètics i que els feia veure'ns com a ensuperbits i insuportables crítics.

La modificació de l'Acceptable també la crec convenient, puix que per aquest cantó venien moltes de les queixes rebudes. Cal, però, fer-los veure que recollim només aquelles obres, de les quals l'historiador en pot treure fruit, i no de totes les monografies literàries, Estètiques, etc.

En canvi, no acabo de veure la necessitat de reduir els 4 primers signes, a 3. Fa l'efecte que s'hagi volgut fusionar la consideració dels llibres amb la dels treballs més reduïts, o articles de revista. Així i tot, jo no crec que l'extensió d'una obra sigui un factor menyspreable, i no hi ha perquè un article de revista, ben fet científicament i original, hagi de tenir millor apreciació que no pas un llibre extens, però quelcom deficient, per exemple, en la disposició del text. I quant a nosaltres, el meu parer és que la modificació esmentada ens haurà de considerar una pertorbació sensible, en les qualificacions. Jo almenys ho he pogut notar, assajant de classificar alguns dels meus treballs amb el nou sistema. El meu vot, doncs, és contrari en aquest darrer apartat.

Dels altres punts de la seva carta en podríem parlar molt llargament. Tant sols en voldria destacar un, que m'ha produït força impressió: "Sense una tasca històrica seriosa, no sé -diu vostè- com es podrà preparar la futura actuació ideològica i política dels capdavanters del nostre poble."

Realment ara veig clara quina ha d'ésser la missió de nosaltres, els historiadors, respecte als polítics. Sempre m'havia preocupat l'ambidextritat de molts historiadors, que volen ésser polítics; i de molts polítics, que passen per historiadors. Ni als antics (Thiers, Castelar, Cánovas) ni als moderns (Daladier, Bidault) sabia què fer-ne, si una cosa o l'altra, perquè resulta que els historiadors més carregats d'experiència política (erudita, s'entén) solen ésser uns governants mediocres. I no obstant, un polític ha de tenir una base històrica segura, per ^{tal de} saber on posa el peu.

A Catalunya la historiografia va servir, efectivament, de pedrera argumental més que de viver d'experiència política. I d'arguments del passat no en ens calen, puix que no es tracta d'anar a defensar un plet davant d'un Tribunal de protecció a les minories, com feia el Sr Maspons, al·legant que el Decret de Nova Planta no havia estat abolit i que calia fer-ho en 1931 per la Generalitat restaurada.

JOAN MERCADER i RIBA

El que es tracta és de conèixer-nos políticament els catalans, reconeguent honradament les nostres falles; i sobre tot, de mirar la realitat demogràfica nostra d'actualment -i l'estat de la nostra cultura- amb tota la màxima exactitud i sense prejudicis de cap mena o sentimentalismes d'altre temps. La història ens podrà suggerir camins a seguir -almenys parcialment- sobre tot la nostra història moderna, sense que això vulgui dir que s'hagi de repetir fidelment. És a dir, fer allò que vostè digué fa un temps a Destino, respecte a la necessitat que té la indústria catalana d'obrir-se noves modalitats d'expansió, en vistes a un futur europeïsta que s'entreu; i tot això, prenent per model el segle XVIII, en un moment d'analogia, llavors que el comerç americà possibilità la modernització de l'economia catalana, i tota la prosperitat material i espiritual, que després n'ha vingut; amb la reafirmació psicològica que n'ha estat conseqüència.

Moltes i moltès altres coses tenim al davant els historiadors modernistes, com a missió de tipus social. M'adono de l'enorme retràs en què es troba la consciència política del nostre poble, després de l'enfonsada soferta amb la guerra civil. Fer que la gent es posi el dia (és a dir, que consideri la nostra posició, traient les conseqüències de la lliçó rebuda), és completament impossible, per la compressió existent. I encara que no hi fos, no sé fins quin punt els polítics estarien prou preparats per fer-ho dignament. Quant als historiadors, ja sap vostè que encara estem a les beceroles de la nostra historiografia moderna, i no tots els temes tractats són aprofitables...

He recomprès el treball meu a la Història social, si bé no puc treballar-hi encara gaires hores (en total, només dispenso de 3). També recensionaria alguns llibres o revistes per a l'Índice. Ara bé; no comprenc massa bé (o és

que jo sóc dur d'enteniment, o massa lent) aquesta confiança que vostè manifesta, qn què la nostra història social hagi de 'escometre posicions adversàries, o tal vegada, imposar un criteri diferent de les realitats històriques, potser insistint en les mentalitats de la gent en general, per damunt de les concepcions de les "èlites", com faria En Jover. A mi em sembla que una cosa no està renyida amb l'altra: el pensament dels polítics o dels intel.lectuals de qualsevol moment històric, naturalment, no deu encaixar amb el ~~de~~ la manera de pensar i projectar-se els grups socials contemporanis; però en canvi, pot i sol tenir ^{hi} repercussions futures. Dic això, perquè havent llegit el llibre de Sánchez Agesta sobre el pensament del despotisme il·lustrat - i havent-me convençut - ara em trobo que no sé si els intel.lectuals enciclopedistes són o no una classe (o si es vol una determinada mentalitat); o bé si cal fer abstracció del seva ideologia, i situar-los tant sols, dins la classe en què procedien. Jovellanos, Mofino, eren nobles, burgesos intel.lectuals o buròcrates? És clar que no són grups, sino individualitats. Però en general, els il·lustrats no tenien una mateixa manera de veure les coses, i en general, de viure? Li agrairia un aclariment sobre aquest punt, perquè d'això en depèn que obri un nou apartat o no l'obri.

Ja em perdonarà aquest explaiament tant abusiu. Són coses que hauria volgut naturalment, expressar-l'hi millor en una conversa.

Afectuosament el saluda el seu amic i servidor,

Jm. Miral